

Drobiž od nekdanj

Ko prebiram spise in opise sodobnih gorohodcev, planincev, turistov in preudarjam njih doživetja, tedaj se mi poraja edini sklep: molči! Ne budi spominov iz otroške dobe našega alpinizma. V mladih planincih se je porodil popolnoma drugačen svet, drugačno občutje, vse globlje izraženo in doživeto, kakor smo ga doživljali mi stari. Tveganje je sedaj geslo, največji napor, združen s smrtno nevarnostjo, jim je užitek. Plezalna tehnika, nam popolnoma tuja, jim je kakor prijetna obrt. Prodor in uživanje naravnih, četudi strahotnih lepote ob snegu, ledu, viharjih in plazovih jim je mogočna pesem, iskana in ljubljena. Prav zato moj sklep o molku. Ker me je pa urednik trdo prijel in želel starih dogodivščin s planin, mu skušam ustreči, ker se ga otresti nisem mogel. Prepričan sem, da je to storil samo zaradi tega, da se bodo sodobni popisovalci takemu berilu poredno nasmihali in se zabavali ob »otročih planincih«. Zato jim naštejem nekaj drobiža, ko debeliža nimam.

I. Izgubljen.

Morda mi je bilo dobrih sedem let. Večjega veselja nisem užival, kakor kadar me je oče vzel s seboj v gozd. Nekoč nisva šla kar v bližnji Zavrh. Oče je imel delo v Delčih, ki so nekako v sredini Stola. Ko je opravil delo na vrhu, je zasadil sekiro vejarico v štor in z večjo sekiro odšel po strmini navzdol, da podere nekaj smrek. Po obedu, za katerega sem jaz kuril in peknel krompir, me je poslal nazaj vrh kopastega hriba po vejarico. Ko sem jo izdril iz parobka, se nisem takoj vrnil. Prelep razgled je bil na Begunjščico, Srednji vrh, Stol in še na vse Julijske alpe. Ko sem se dodobra nagledal, sem naglo zdrknil po strmini proti očetu. Hodim in tečem — očeta nikjer! Kličem, nič očetovega: hoj, hoj! Drvim še hitreje navzdol. Večkrat me oplazi veja, opraskne glogov trn — a jaz dalje in dalje. Pritekel sem do navpične, previsne stene. Tedaj sem se zavedel: zgubil sem se! Z vsem naporom rinem kvišku nazaj proti vrhu. Na vrhu se mi je zdel svet ves drugačen. Iščem parobek, kjer je tičala sekira. Ni in ni ga. Obupan drvim na drugo stran. Kličem, na jok mi gre. Visoko v Stolu zableja ovca. Kakor bi me oponašala. Primotovilil sem se do drobnega studenčka. Tam se odžejam in spet spoznam, kako sem zašel, ko v naših Delčih ni nobenega studenca. Plezal sem nazaj, dostikrat po vseh štirih. Po rokah sem bil opraskan. Pot mi je curkoma lil po vsem životu. Pribežal sem na odprto jaso. Nič več nisem klical hoj — hoj! Jokal sem, trepetal, bil popolnoma zbeگان, kar ponorel. Prav daleč nekje je debel moški glas oponašal moj jok. Očetov glas to ni bil. Oponašanje nevidnega deda me je užalilo in zakrknilo. Utihnil sem, si obrisal solze in se oddihal. Ves sem se tresel. Tiho in počasi sem se spuščal po strmini. A kmalu me je obup pognal v dir. Večkrat sem padel. Toda že po nekaj padcih sem se znašel pred očetom.

»Kakšen pa si?« se je oče mirno oprl na toporišče sekire in me gledal vsega opraskanega in objokanega. »Izgubil sem se,« sem goltal jok vase in mu skušal vse dopovedati. Oče si je natlačil čedro in me poučil: Norček! Če v gori zaideš, če te zagrne megla, ne rini na slepo kamor koli. Postoj in poslušaj, kje šumi voda. Proti njej se naravnaj, počasi in oprezno, da ne štrbunkneš v kak prepad. Vsaka voda teče k ljudem. Za njo pojdi, pa bo prav. — No, ali ne slišiš Završnice? Vem, kje si norel in tam šuma nisi slišal. Torej: izgubljen vselej k vodi! Ta očetov nauk me je v kasnejšem življenju, ko sem ponoči v gori zašel, dvakrat pripeljal na pravo pot.

II. Lišpavec.

Lišpav, kočljiv, izbirčen — to so izrazi, ki povedo, da tak človek, tudi živina, ne je vsega kar od kraja, temveč si prebira hrano, ki ji ni zlepa všeč. Nekoč sem bil povabljen na obed k bogati vdovi, ki je imela edinega sina Rudija. Obed je bil zame razodetje iz dežele Koromandije. Celo ocvrte piščance smo jedli, ki jih dotlej še nisem okusil. Domači sinko je zagriznil v ocvrto bedresce, se namrdnil in ga vrgel za vrata: »Zanič! Pretrd!« V sinka zaljubljena mama mu je takoj odbrala lepši kos in mu ga dejala na krožnik. Meni, kajžarskemu študentu, se je vse to zdelo resničen greh, velik greh.

Ker sem bil sam že večkrat na Stolu in je Rudi to dobro vedel, je po obedu moledoval mamo, naj ga pusti z menoj na Stol.

»Oh, oh, ko je tako nevarno! Če si nogo zlomiš, če padeš v brezno. Ves čas me bo skrbelo. Nič nikar ne hodi!«

Ko sem mami z vso zgovornostjo dopovedoval, da je pot na Stol prav taka kakor na Golovec, le da je daljša, je privolila. Določili smo dan, kdaj pride na moj rojstni dom v Dosloviče.* Da bi mi ne bilo dolgčas hoditi samo s tem gospodkom, sem povabil še svojega sošolca, rojaka Lojza. Rudi je prišel. Za brašno si je prinesel masleno potico in salamo! Midva sva vzela koruzne moke, zasko in dobršne krajce črnega kruha. Rudi je nekam zaničljivo gledal najino brašno.

Ko smo krenili čez Smokuški vrh, je Rudi hitro koračil kakor razposajeno žrebe in naju priganjal. Toda kmalu se je ugnal, posedal in segal po potici. Po prelepi stezici čez rovte do planine pod Stolom ni Rudi pod milim Bogom nič videl, ničesar opazil: ne cvetic, ne gozdov, ne gora, ne svisel — nič. Popolnoma top je bil za vse lepote narave. — Na planini smo se okrepčali z mlekom in odšli skozi Frato proti Stolu. Takrat še ni bilo nobene nadelane poti. Hodili smo v ridah po kravjih stezah; više med lesom tudi teh ni bilo. Tam je Rudija kajkrat pritislilo na kolena, ko smo lezli po ruku. (Ruk imenujejo žimasto travo na pobočju Stola.) Tudi počivati smo morali, ker je Rudi čedalje bolj pešal in bil čedalje bolj lačen. Po pravici naj povem, da sem bil tudi tolikanj poreden in sem nad Okroglico zavil v Prlaznino pod Čelom. Strmina je tamkaj zelo huda, a prav tam je dom najlepših murk.

* Šele pred kratkim so doznali zgodovinarji, da je bil prvi naseljenec v naši vasi Vidoslav, zato vas Vidoslaviči (kakor Adlešiči). Tako pričajo stare listine.

Počasi smo le prilezli na ravninico pri ovčarski bajti. Bilo je že pozno popoldne. Sklenili smo, da v bajti prenočimo in se popnemo v ranem jutru na vrh, da bomo videli sončni vzhod.

Ta ovčarska bajta — danes je tam le še groblja kamenja — je bila nizka, pritisnjena k bregu in zložena iz sirovega zidu. Vanjo si prišel zelo sklonjen, v njej količkaj velik nisi mogel stati pokonci. Od stene do stene je bil pograd, ob njem ozka klop, v kotu za vrati majhno odprto ognjišče. Nad njim polica, kjer je stal lonec, ponvica in pod stropom zataknjene lesene žlice, prav ličen ovčarjev izdelek.

Rudi je plašno opazoval tako prenočišče, a se je truden kmalu nagledal in se zleknil na trato pred bajto. Na pogradu, ki je bil postlan z rukom, je imel ovčar — ta dan je odšel domov po sol za jarce — vrečo. Lojz, ki je bil z menoj vred vajen takih bajt, je vzel vrečo, da pojde z njo »po vodo«. Rudi se je temu »škafu« tako smejal, da se je zakotalil po trati. Lojz si je opahnil vrečo čez ramo in z vso resnobo zatrjeval, da gre zares po vodo, in izginil po pobočju proti severovzhodni strani, kjer je vedel za kotanjo, še polno zmrzlega snega.

Jaz sem medtem pripravil vse za ogenj. Ko je Lojz pritovoril »vodo«, smo zakurili n začeli v ponvi topiti sneg. Marsikako smet in še kaj drugega je bilo treba brsniti iz ponve. Za tisti sneg so pač vedeli tudi žejni jarci in gamsi. Topljeno vodo smo vlivali v lonec. Odkar ga je del iz rok Ribničan — lončar, ni bil nikoli pomit. Zato se mu je luknja na vrhu skoraj zarasla. Ko je voda zavrela in je Lojz vsul moko, del zasko v ponev, smo veselo čakali večerje. Planinska postava je, da so tedaj, ko je zaska dovolj razcvrta, tudi žganci kuhani. Toda kam odliti? — Edina posoda je bilo leseno koritce, iz katerega je jedel ovčarjev pes. Lojz odlije — žal, preveč. Po loncu je plesala moka, ko je mešal. In sedaj? »Kar iz koritca prilij!« sem mu svetoval. Rudi se je grdo namrdnil. Bržkone se je spomnil ocvrtega bedra, ki ga je vrgel za duri. Jaz sem ob njegovem zmrdovanju maščevalno užival. Kočljivemu fantu ni nič pomagalo. Bil je lačen, potice ni bilo nič več. Zato je hitro segal v lonec, da ga nisva mogla dohajati. »Ali ni ta večerja boljša kakor ocvrti piščanci?« sem ga nalašč podražil. »Boljša je,« mi je zlakotani fantič tiho pritrdil.

Medtem se je zvečerilo. Zvezde so na gosto zamigljale, nekoliko smo še postali pred bajto. Pihal je rahel sever, mrzel, da je šlo do kosti. Zato smo se odpravili spat: dva na pograd, eden na ozko, golo klop ob pogradu. Za to klop smo vadljali. Vadlja je zadela Rudija. O, kako se je sam sebi smilil! Zato sva menjala in sem se zleknil na klop jaz.

Ponoči se je pripaslo pet konj na ravninico pred bajto. Med njimi stara kobila z žrebetom in silno lepim, za leto starejšim potomcem te kobile. Mladostna neumnost mi je svetovala, naj tega lepega konjiča zajaham, da me ponese vrh Malega Stola. S kruhom sem ga hitro zvabil k sebi, ga potapljal po vratu, se prijel za grivo in se mu pognal na hrbet. Konj je odskočil, jaz sem omahnil z njega, a se ga trdo oklenil okrog vratu. V hipu je opazila to stara kobila, njegova mati, ki se je pasla tik njega. Usekala je z obema nogama

po meni. Na srečo je bila tako blizu, da me je zadela le s kolenom in me zbila na tla. Vseh pet konj je potem v skoku zdirjalo čezme. Ker sem ležal vznak, sem videl nad sabo podkve, pohodil pa me ni noben konj. Trdna je kmečka vera, da konj na človeka nikoli ne stopi!

Vrh Malega Stola smo se dlje časa pomudili in občudovali sončni vzhod. Vsak opis te lepote je klavrn. Treba ga je le doživeti in uživati s srcem, ki čuti lepoto narave.

Z Malega Stola smo počasi krenili po grebenu na Veliki Stol. V melišču Velikega Stola sem zagledal, kako se nekaj giblje. Sprva sem mislil, da je človek. Ko smo prišli bliže, smo spoznali, da velikanski jastreb s kljunom obdeluje poginulo ovco. Bil je res plešec (gologlavi jastreb). Za naš krik se niti malo ni zmenil. Zato sva z Lojzom hitro mahnila proti njemu. Ropot čevljev ga je opozoril na naju. Pustil je ovco, se ponosno ozrl proti nama, nekaj skokov napravil po tleh, dokler ni prišel do skale. Nanjo je stopil, se še enkrat ozrl za nama, potresel z glavo in razpel velikanske peruti ter se počasi odpeljal. Mogočna ptica! Nikoli več nisem v gorah naletel nanjo.

S Stola smo se vračali ob najlepšem soncu zelo počasi. Rudi je bil hudo lačen. Iz »izbirčne Metke« je postal čudovito ješč fant in bil za vsak grizljaj črnega kruha, ki sva mu z njim stregla, silno hvaležen.

III. Planike na kilograme.

V časopisu sva z Lojzom brala, da kupuje lekarnar iz Nemškega Gradca planike in da plača za kilogram teh cvetic en goldinar. (Danes bi za tak oglas urednika zaprli!) Ker nisva imela denarja, smo se dogovorili Lojz, njegov brat Tonej in jaz, da poskusimo natrgati teh cvetic nekaj kilogramov. Zato sva se prva odločila, da greva ponje na severno steno Begunjščice.

Oprtala sva torbe z brašnom in odšla. Komaj sva bila na poti, se je vreme pokazilo in začelo je liti kakor iz škafa. Na Jezercih pod Zelenico sva bila že pošteno premočena. Zato sva šla vedrit v prazno pastirsko kočo. Ker je dež le lil in lil, sva sklenila prenočiti v koči. Zakurila sva, se slekla in obesila mokro obleko na »gliste«. (Gliste sta dva vzporedna prečna tramiča nad ognjiščem, kjer si pastirji suše obleko in drva.) Ko sva povečerjala, sva legla vsak na svoj pograd. V pogradih je bilo nekaj zdrobljene slame in listja. Odeje so pastirji vzeli s seboj, ko so se selili z Jezerc na Zelenico. Komaj sva legla, je vsa vojska izstradanih bolh oživela. Prav zares je šumelo listje, ko je ta požrešna drhál planila po naju. Vse obračanje in šobencanje je bilo odveč. Morala sva s pogradov. Nad ognjem sva iztepalá perilo, ki je bilo še vse živo od zajedalcev, in potem prečepela vso noč na ognjišču.

Ob prvi zarji se je sprevedrilo in zato sva naglo odrinila proti Zelenici. Pastirji so nama postregli z dobrim zajtrkom in pokazali pečine, kjer naj bi bilo največ in najlepših planik. Odšla sva in se začela popenjati po skalah. Zetev je bila res bogata. Strast, zares prava strast naju je gnala više in više. Nič nisva pogledala in premišlje-

vala, kako priti nazaj. Kvišku za planikami, za zvezdicami, ki so tako ljubo vabile!

Ne več daleč od vrha nama je zaprla pot previsna skala. Čez njo ni bilo mogoče: brez cepina, brez klinov, brez vrvi — kako neki? Spoznala sva, da morava nazaj. Ko sva merila skoraj navpično strmino pod sabo, sva obupala. Šele tedaj sva dognala, kako sva se zaplezala in zaskočila. Planike — zapeljivke!

»Hoj! Hoj!« se je oglasilo nad nama. Ozrla sva se. Resnično sem mislil, da moli glavo iz vrha nad nama orel-plešec. A bil je le razoglav pastir, ki je klical: »Nazaj! Nazaj! Tu gor še gamsi ne morejo! Ubila se bosta!«

Zalostna sva se spogledala. Počasi sva začela lesti po vseh štirih po ozki polici. Lojz je bil prvi in vzkliknil: »Gams!« — Pa gams ni bil, le njegov »bob«. Le dalje! Od nekod mora biti izhod, če je gams mogel semkaj! Z rahlim upanjem sva lezla dalje. Polica se je končala ob prepadu. Na drugi strani se nama je zdel svet dosti pripraven. Kako čez prepad? Ni bil širok, niti dva metra ne.

»Preskočiti ga morava,« meni Lojz. »Tudi gams ga je preskočil, zakaj bi ga midva ne?«

Na polici sva se oddihala; ura je bila ravno poldne. Odmolila sva angelsko češčenje — res zelo zelo pobožno. Lojz je vrgel čez prepad torbo. Dobro je obtičala na sedelcu. Nato sem zadegal tudi jaz svojo. Tako sva bila sproščena edinega bremena.

»Tudi klobuk bi utegnil odleteti z glave. Škoda bi ga bilo!« Zvila in zatlačila sva vsak svoj klobuk za hodnično srajco. Potem sva postala še nekaj minut na polici in z očmi merila širino prepada. Ko bi bilo mogoče ž zaletom preskočiti ta preduh, bi nama bil tak skok na daljavo igrača. Tako pa?

Lojz je umolknil in začel zvoniti z rokami. Stisnil je pesti in šinil na drugo stran. Ena noga mu je sicer omahnila v prepad, vsa teža telesa je obtičala na sedlu. Pobral se je kar naglo in me povabil: »Pogum in za mano!« Legel je na rob in me čakal. Poprijemala me je plašnost. Nazadnje sem jo premagal, stisnil zobe in se pognal. Skočil sem slabše kakor Lojz. A ta me je trdo pograbil za suknjič in mi pomagal, da sem potegnil na varno odrta kolena.

Od tega sedla je bil vzpon na vrh Begunjščice še dokaj trd. Dobro pomnim, kako so se mi tresle roke, ko sva priplezala na vrh. Tam naju je pozdravil ovčar: »Vidva pa imata hujše parklje kakor gamsi!«

Celó na vrhu, na travi se nisva takoj dvignila. Tudi tam sva prelezla nekaj korakov po vseh štirih in za travo sva se oprijemala. Tako se nama je napor in strah zajedel v kosti.

Nazaj na Zelenico sva se spustila po znanem Šentanjekovem melu. Trdno sva sklenila, da v take pečine ne pojdeva nikoli več trgat planik, naj bi bile tudi po sto goldinarjev kila.

Kljub prestani nevarnosti smo nabrali — največ Tonej — pet kilogramov planik! Ko smo prejeli kruto zasluženih pet goldinarjev, smo si — ubogi nemaniči — privoščili v krčmi večerjo s pečenko in poličem vina.